

Bukowiecki, Henryk / Grębecka, Wanda

Zebranie Zespołu Historii Botaniki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 22/3, 682-683

1977

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZEBRANIE ZESPOŁU HISTORII BOTANIKI

26 listopada 1976 r. odbyło się — pod przewodnictwem prof. Henryka Bukowieckiego — posiedzenie, którego pierwszą część wypełniły referaty naukowe stanowiące plon badań członków Zespołu w ciągu tego roku.

Prof. H. Bukowiecki wygłosił referat *Staropolskie, historyczne nazwy synonimiczne rodzajów jako źródło nowoczesnej nomenklatury botanicznej*. Prelegent przedstawił obecne prace nad systematyką rodzaju *Lycopodium* L. i stwierdził, że istniejące w naszym piśmiennictwie 4 nazwy synonimiczne: włóczęga (Klук, 1786), włóczęka, widłak i widłaczek (Czerwiakowski, 1849) oraz wroniec (Nye, 1841), odpowiadające rodzajowi *Lycopodium* L. *sensu lato*, mogą zaspokoić potrzeby, wynikłe z podziału tego rodzaju na 4 nowoczesne rodzaje (Rothmaler, 1944) przyjęte przez wydawnictwo *Flora Europaea* w 1964 r.¹ W dyskusji udział wzięli: prof. Adam Paszewski i prof. Tadeusz Sulma. Rozważano nazwę „włóczęga”: a mianowicie, czy wszystkie gatunki rodzaju *Diphasium* mają pęd główny czołgający się, co usprawiedliwia tę nazwę? Okazuje się, że wszystkie, gdyż nawet u *Diphasium alpinum* tylko boczne pędy wznoszą się ku górze. Zebrani uznali trafność proponowanych nazw.

Mgr Wanda Grębecka przedstawiła pracę *Problemy botaniki ogólnej w książce Henryka Sandera »Historia naturalna ekonomiczna rolnicza« (z 1786)*, przetłumaczoną przez Jacka Przybylskiego. Wprowadza ona do literatury botanicznej okresu Oświecenia nowe elementy. Jest to jeden z pierwszych w naszym piśmiennictwie podręczników biologii ogólnej. Nowatorsko ujmuje autor problem ekonomiki natury, a szczególnie miejsca człowieka w przyrodzie. Książka została porównana z analogicznymi publikacjami polskimi, szczególnie pracami Krzysztofa Kluka.

Dr Zofia Schwarz wygłosiła referat *Nieznane rękopisy z doby Oświecenia, dotyczące flory Elbląga*. Autorka zreferowała wyniki swoich badań w Archiwum Miejskim w Gdańsku, które — być może — kryje jeszcze wiele skarbów z tego zakresu. Przedstawiła ona sylwetkę autora Jana Henryka Dewitza — aptekarza z Elbląga, a następnie omówiła jego dzieło *Catalogus Plantarum Elbingae indigenarum* będące ostatnim rozdziałem *Oryktografii Elbigensis* napisanej w latach 1737—1739.

W drugiej części zebrania prof. H. Bukowiecki złożył sprawozdanie z bieżących prac Zespołu Historii Botaniki, w którym m.in. poinformował o poważnych trudnościach związanych z przedłużającym się drukiem 27 zeszytu „Studiów i Materiałów z Dziejów Nauki Polskiej” oraz o dobiegających końca pracach nad *Słownikiem biologów polskich*. Następnie dr Henryk Wójtowicz (nowy członek Zespołu) omówił zaawansowanie prac nad przygotowywanym wydaniem dzieła Teofrasta: *Peri phyton aiton*. Przedstawił gotowy już przekład rozdziału V oraz zapowiedział rychłe ukończenie rozdziału VI. W dyskusji ustalono dalsze prace nad edytorskim opracowaniem dzieła (komentarze, wstęp itd.).

Prof. A. Paszewski przedstawił koncepcję nauczania historii botaniki na wykładach fakultatywnych w uniwersytetach. Przedstawiony przez prof. H. Bukowieckiego projekt tematów do opracowania w planie 5-letnim obejmował 20 punktów; z tych zaakceptowano następujące: 1) dzieje polskich ogrodów botanicznych, 2) dzieje polskich zbiorów botanicznych, 3) dzieje nauczania botaniki w szkołach polskich, 4) dzieje „flor opisowych” w Polsce, 5) dzieje czasopism botanicznych w Polsce, 6) dzieje zjazdów botanicznych polskich i międzynarodowych z udziałem Polaków, 7) botanika w AU, PAU i PAN, 8) stulecie cytologii polskiej i światowej,

¹ Referat H. Bukowieckiego jest w całości drukowany w niniejszym numerze „Kwartalnika” s. 613.

9) polska książka botaniczna ilustrowana, 10) kalendarz rocznic botanicznych w Polsce i świecie, 11) wkład nauki polskiej do *Index Kewensis*, 12) wkład nauki polskiej do *Flora Europaea*.

Henryk Bukowiecki, Wanda Grębecka

POSIEDZENIE ZESPOŁU HISTORII NAUK LEŚNYCH

W dniu 30 października 1976 roku — pod przewodnictwem prof. Antoniego Żabko-Potopowicza — odbyło się zebranie, w którego pierwszej części poświęconej bieżącym zadaniom Zespołu — przedstawiono stan prac nad *Słownikiem biograficznym leśników polskich*. Mgr Wanda Grębecka omówiła w imieniu Redakcji tego wydawnictwa otrzymane od autorów teksty biogramów oraz proponowane zasady redagowania dzieła. Dyskusja skupiła się w pierwszym rzędzie na problemie selekcji materiału. Rozważano, czy *Słownik* ma objąć tylko teoretyków nauk leśnych, czy należy go poszerzyć o biogramy wybitnych organizatorów leśnictwa w Polsce. Po bardzo zaciętej dyskusji ustalono zasady opracowywania *Słownika* zgodnie z drugą koncepcją; należy jednak przy wydawaniu dzieła zapewnić współpracę Polskiego Towarzystwa Leśnego.

Drugą część posiedzenia wypełnił referat prof. A. Żabko-Potopowicza pt. *Szkoła Szczególna Leśnictwa w Warszawie. 1818—1832*. Ta zasłużona placówka wykształciła całą plejadę leśników — organizatorów służby leśnej w Królestwie Polskim. Na szerokim tle historycznym referent ukazał początki nauki o urządzeniu i hodowli lasu w Europie, duży wpływ leśnictwa francuskiego w połowie XVIII w., a szczególnie książek Henri Duhamela du Monceau, stanowiących zwarty zestaw wskazań dotyczących zabiegów hodowlanych, urządzenie lasu i ich eksploatacji. Na tym tle prof. Żabko-Potopowicz ocenił dzieło Krzysztofa Kluka. W następnym okresie (od końca XVIII w.) wzrasta rola nauki niemieckiej, co wiązało się z rozwojem uczelni leśnych. Obok wcześniej działających katedr tzw. kameralistyki, obejmującej między innymi encyklopedyczne wiadomości z zakresu leśnictwa, powstają wyspecjalizowane szkoły leśne np. w 1770 roku przy Uniwersytecie Berlińskim powstaje Akademia Leśna, posiadająca lasy doświadczalne. Rozwijają się studia teoretyczne oparte o znajomość przedmiotów podstawowych (botanika, zoologia, chemia, gleboznawstwo, ustawodawstwo leśne). Równocześnie rozwija się drugi nurt nauczania leśnictwa — praktyczny, (praktyki w majątkach mających wzorowo urządzone lasy, podróże itd.).

W Polsce leśnictwo zostało włączone do wykładów z historii naturalnej w programie opracowanym przez KEN. Na tym tle referent omówił rolę, rozwój i organizację Szkoły Szczególnej Leśnictwa oraz ogromny wpływ Ludwika Platera na jej powstanie i program. Zorganizowano ją na wzór uczelni niemieckich. Administracyjnie podlegała Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu. Program obejmował nauki przyrodnicze, prawo, ekonomikę, zarządzanie i praktykę. Szkoła miała 3 stopnie nauczania: pierwszy — kształcił na średnim poziomie kandydatów do stanowisk w średnim dozorze lasów, drugi — obejmował studentów po wykształceniu średnim i kształcił leśników odpowiadających współcześnie inżynierom leśnikom; trzeci — przyjmował kandydatów z ukończonymi studiami wyższymi (przyrodniczymi, prawnymi itp.) i był przeznaczony do kształcenia organizatorów leśnictwa w skali państwowej.

W dyskusji poruszono ważny problem podjęcia badań nad rolą szkół leśnych w Polsce XIX wieku i ich wpływem na gospodarkę oraz nad losami i karierami absolwentów. Są to prace bardzo trudne, niemniej ich szybkie podjęcie jest niezbędne również z uwagi na temat podjęty obecnie przez Pracownię III ZHNOiT —